"וה' יזכנו כולנו להתקשר באילנא דחיי"

מאת שניאור זלמן ברגר

מיד בתום השלושים לסתלקות כ"ק אדמו"ר הריי"צ, י"ג אדר תש"י, כתב הרב הורביץ מכתב לרבי בו ביקש ממנו לקבל את הנשיאות. הרבי, כידוע, לא הסכים בתקופה זו לשמוע על כך, ועל כך ענה לו: "**...נבהלתי בקראי אותו לדרוש ממני עניינים שלא נתנו לי ואינם בי, לא מהם לא ממינם. ואין טענתי לכבוד תורתו באשר אינו מכירי פנים אל פנים אבל חקירה ודרישה הו"ל לעשות מקודם כי דיני נפשות בזה. וה' יזכנו כולנו להתקשר באילנא דחיי באמת...**" (אג"ק חלק ג עמוד רס).

מיהו הרב החסיד הלזה שבקש מהרבי לקבל על עצמו את הנשיאות, והרבי אומר לו כי היה לו לעשות קודם חקירה ודרישה "כי דיני נפשות בזה"?

הרב ישעיה הורביץ היה מגדולי רבני חב"ד, והוא כיהן ברבנות ביד רמה במשך ארבעים וחמש שנים. הוא נולד למשפחה חבדי"ת מיוחסת; מצד אביו — דודו זקנו הוא הרבי הצמח-צדק, ומצד אמו הוא מיוחס לרב ישראל יפה, מחסידי אדמו"ר הזקן. בגיל עשרים וחמש מונה לרבה של קהילת חב"ד בצפת, שנה לאחר מכן מונה לדיין בבית דינו של הגאון הרב יעקב דוד בן זאב וילוסקי, שהיה מגאוני דורו ובעל פירוש נודע על תלמוד הירושלמי. הוא היה מפורסם כדיין אמת שסייע תמך ופעל רבות למען הקהילה.

לאחר חמש עשרה שנה כרבה של צפת, היגר לקנדה, שם מונה לרבה של העיר וויניפג ומערב קנדה. במשך שלושים שנה נשא בתפקיד זה, וכרב עשה הכל למען חיזוק היהדות; הוא נלחם למען הכשרות והשבת, דאג למקוואות כשרים וערך מסעות בערים וביישובים מרוחקים כדי לחזק את היהודים המתגוררים שם. במקביל לפעילותו הרחבה, כתב ספרים מהם אפשר ללמוד על למדנותו המופלגת בכל מכמני התורה — הלכה דרוש ופנימיות התורה.

כחסיד הירבה ללמוד את תורת החסידות, ואף חיבר פירוש לספר התניא. תפילתו ועבודת השם שלו היו לשם דבר. הוא היה בין החסידים הראשונים שביקש מהרבי לקבל על עצמו את עול הנשיאות.

רב ישעיה הורביץ נולד בחודש אלול תרמ"ג בעיר צפת, לאביו הרב אשר יחזקאל. הוא היה נצר למשפחת אדמו"ר ה"צמח צדק" ולאדמורי"ם לבית קרלין, צ'רנוביל ואמדור. הוא גם מיוחס דור אחד-עשר לשל"ה הקדוש, והוא אף נושא את שמו.

הרב הורביץ היה אישיות מיוחדת. כבר בצעירותו ניכרו בו תכונות עילאיות. הוא שקד על לימודו ועבד על מידותיו; היה לומד יומם ולילה והיה כותב לעצמו הנהגות איך להתנהג בעבודת ה'.

מלבד גדולתו האישית, הירבה ללמוד ספרי מוסר; הספרים "ראשית חכמה" ו"חובת הלבבות" וכן ספר של"ה הקדוש היו שגורים על פיו. בין מנחה למעריב היה לומד משניות וחוזרם בעל פה, וכך אף ידע

כך כותב הרבי מה"מ לגאון החסיד הרב ישעיהו הורביץ, רבה של העיר ויניפג ומערב קנדה, לאחר שזה האחרון ביקש מהרבי לקבל על עצמו את עול הנשיאות ● כחמש עשרה שנה כיהן כרבה של קהילת חב"ד בצפת ושלושים שנה כיהן כרב בקנדה ● פלפולים עמוקים מיני ים בנגלה ובספר הזוהר מצויים במכתבי הרבי אליו, מהם ניתן ללמוד על הקשר המיוחד שהיה לו עם הרבי ועל למדנותו המופלגת בכל חלקי התורה ● למלאות שלושים וחמש שנה לפטירת הרב ישעיה הורביץ, משרטט "בית משיח" קווים לדמותו של רב, גאון, חסיד, ומקושר שהיווה בחייו דמות רבנית חסידית למופת

הרב ישעיה
הורוביץ בצעירותו

חמשה סדרי משנה בעל פה (בזקנותו בחוץ לארץ למד גם את סדר טהרות בעל פה).

בשנות צעירותו נסע אביו לחו"ל בשליחות קהילת חב"ד בצפת. כששב לביתו, מצא את בנו כלי שלם, בקי בש"ס ופוסקים ומוכתר בנימוסין וביראת שמיים. אולם את תורת החסידות לא ידע ולא הכיר. אביו החל לדבר על ליבו שילמד גם את חסידות חב"ד. מאז החל ללמוד חסידות ונעשה לידען גם בתורה זו. בנו הרב שמואל ע"ה מספר (בספרו "ימי שמואל") כי ידע את ספר התניא בעל פה, וגם חיבר פירוש על התניא הנמצא עדיין בכתב יד.

בצעירותו למד אצל הרב דוב זימאן מוורשא, תלמידו של האבני נזר, ובישיבות הרידב"ז והחתם סופר בצפת. הוסמך לרבנות בשנת תרס"ג על ידי רבי דוב זימאן.

בהגיעו לפרק 'האיש מקדש' שידך לו אביו את מרת פייגא בתו של הרב יצחק לאברבוים.

בשנת תרס"ד ביקש אביו לפתוח ישיבת חב"ד בצפת ולמנות את בנו הרב ישעיה לראש הישיבה. אולם תוכנית זו לא יצאה אל הפועל מחוסר ממון.

בחודש שבט תרס"ה נולד לו בנו הרב שמואל ע"ה. כילד קטן נחלה שמואל במחלת קיבה קשה, ואביו הרבה לנדור עבורו. על אחד מאותם נדרים מספר הבן: "נדר אחד היה שלא יפסיק בשיחה בעת הלימוד בשום אופן, והיתה אצלו פיתקא בה נכתב שהוא מבקש ממעלת כבודו הדובר אליו, שלא יפסיקנו בלימודו. וכך היה מראה הפיתקא לכל מי שבא לדבר איתו בעת הלימוד, והיה מתנה בזאת, עד שתודה לא-ל נתרפאתי מחולייי".

הוא הקפיד כי בנו יטול ידיים מיד עם קומו משנתו, ושיהיה בכיסוי ראש גם בעת השינה, זאת כבר מגיל קטן. ועל כך סיפר לבנו: "ה'צמח צדק' היה נותן תמיד תודה למינקת שלו על שהשגיחה עליו שלא ילך בגילוי ראש כלל, ושהיתה נוטלת ידיו מקטנותו. בזה גרמה שיהיה לו יראת שמים, כי אלו הדברים מקדשין את האדם מקטנותו".

משנת תרס"ח כיהן הרב ישעיה הורביץ כרבה של קהילת חב"ד בצפת, והיה נושא ונותן בהוראה עם גדולי רבני צפת. בשנת תרס"ט ביקשו למנותו כחבר בבית הדין בצפת. כבר קודם לכן הוסמך על ידי גדולי הרבנים בהם גם: חכם באשי בירושלים הרב נחמן בטיטו, וחכם באשי באיסטנבול הרב חיים נחום. בהסכמתו לספרו של הרב הורוביץ כתב הרידב"ז: "...וכבר הוא רב לעדה חב"ד בפה [צפת] עיר הקודש תובב"א ושוקד יום ולילה על התורה .. כי הרב הזה הוא באמת אין דוגמתו בזמנינו בתורה וביראה בכל הגלילי".

הנהגתו כרב קהילת חב"ד וכדיין, היתה מיוחדת, כפי שמתאר בנו הרב שמואל בספרו "ימי שמואל": "אבי התנהג בצדק וביושר ובאמת, וקיים 'לא תגורו מפי איש', והיה מוסר את נפשו לשפוט דין אמת לאמיתו; והיה נזהר מליגע בממון חברו, והיה הן שלו צדק, ולאו שלו צדק, והיה רחוק מחנופה שקר וכבוד".

"מי יודע מי היה האיש שגירשו?"

הרב אשר יחזקאל הורוביץ, מראשי חסידי חב"ד בצפת, נסע כמה פעמים בשליחות קהילת חב"ד לחוץ לארץ. באחת השליחויות אירע לו נס מיוחד, כפי שמספר נכדו הרב שמואל בספרו ימי שמואל:

"אספר נס ששמעתי שנעשה לזקני הרב רבי אשר יחזקאל בחוץ לארץ במדינת רוסיה, כשנסע מעיר גדולה ברכבת שהיו בה הרבה קרונות, והוא ישב באחד מהקרונות הראשונים ובא אחד וגרשו משם והלך זקני הלאה לקרון אחר, ובא גם לשם וגרש אותו משם גם כן. והוכרח ללכת הלאה לקרון אחר, ובא גם לשם וגרשו, וכן היה כמה פעמים, עד שהלך זקני לקרון האחרון ומשם לא גרשו יותר. כשהמשיכה הרכבת לנסוע התנגשה ברכבת אחרת שבאה מולה, ונהרסו הקרונות ונהרגו כל האנשים שישבו בקרונות הראשונים. וזקני שהיה בקרון האחרון לא נהרג, רק נפל מהקרון לחוץ וניצל ממיתה משונה — ומי יודע מי היה האיש שגירשו בכל פעם כדי להצילו".

הבן הרב שמואל הורוביץ

הנהגתו כרב קהילת חב"ד וכדיין, היתה מיוחדת, כפי שמתאר בנו הרב שמואל בספרו "ימי שמואל": "אבי התנהג בצדק וביושר ובאמת, וקיים 'לא תגורו מפי איש', והיה מוסר את נפשו לשפוט דין אמת לאמיתו; והיה נזהר מליגע בממון חברו, והיה הן שלו צדק, ולאו שלו צדק, והיה רחוק מחנופה שקר וכבוד"

בשנת תרע"ד פרצה מלחמת העולם הראשונה; כתוצאה מכך שרר בארץ הקודש רעב כבד. אם כי בתחילת המלחמה היה מצבו הכלכלי שפיר למדי. עם תחילת המלחמה קנה בסכום כסף מכובד שקים של סוכר, ביודעו כי מחירם יילך ויאמיר. את הסוכר הטמין בבית ידידים לעת צרה, אולם הממשלה התורכית ששלטה אז בארץ הקודש, חיפשה סוכר אצל האזרחים. משום כך נאלץ למכור את הסוכר טיפין טיפין.

כשנגמר הסוכר, החל הרעב לשכון בביתה של משפחת הורוביץ. את הימים מתאר הבן הרב שמואל: "ממש סבלנו חרפת רעב נורא מאוד, צפד עורינו על עצמנו היה כעץ, כי עד שזכו להשיג חתיכת לחם דורא, שנעשה מקמח תירס אשר הוא רק מאכל התרנגולים, וגם זה היה בלתי אפוי היטב, והיה משחית המעיים, וכמה וכמה אנשים מתו בכל יום, משפחות שלימות רחמנא ליצלן, מהדבר הטיפוס והרעב".

ישועה פורתא צמחה מעובדת היות הרב הורביץ נתין רוסי (כנראה בזכות שאביו יליד רוסיה). באותם ימים של רעב, היו נתינים אנגליים ורוסים שנסעו לקונסול הרוסי ולקונסול האנגלי בלבנון, וקיבלו מהם תמיכה. הרב ישעיה שהיה נתין רוסי, נסע אף הוא לביירות כדי לקבל תמיכה.

בימים בהם נעדר מהבית, התפללו בניו שיחזור במהרה ובשלום. החינוך הייחודי שנתן להם גרם להם להתנהג באופן מיוחד. הבן שמואל שהיה ילד כבן עשר בלבד, החליט לערוך תיקון חצות. "בלילה קמתי בחצות, וגם עוררתי שני אחיי הקטנים, וערכנו תיקון חצות, אצל המזוזה על הארץ ואפר על הראש, ואמרנו תיקון חצות, ותיקון הנפש, ושאר בקשות; ואחר כך למדנו עד הבוקר, והלכנו להתפלל ותיקין... ובאמת אחר זמן קצר חזר הביתה עם הבטחה למעט תמיכה לאיזה זמן".

המלחמה היתה בעיצומה וכל גבר כשיר, נשלח לקרב, אולם הרבנים קיבלו פטור. אך דא עקא, שבוועד העיר צפת היו אינשי דלא מעלי, והם ניסו לדבר עם מושל העיר התורכי כי יצווה לרבנים לתת לוועד ולמושל סכומי כסף גדולים, ואם לאו — יגוייסו. הרבנים שאלו את הרב הורביץ כיצד לנהוג בעניין, והוא שאל את הרב אלפנדרי שהיה עד לא מכבר, החכם באשי של צפת והתפטר בגלל מעלליהם של ועד ומושל העיר. הרב אלפנדרי השיב כי אין לתת להם פרוטה. הרב הורביץ מסר לרבנים את תשובת הרב אלפנדרי וכך נהגו.

אנשי הוועד שהבינו כי זממם לא יצלח בגלל הרב הורביץ, כעסו מאד ואמרו למושל: "כל זמן שהרב הורביץ יושב בביתו בשלוה, לא תראה שום כסף". המושל שמע בעצתם והחליט לאסור את כל רבני צפת. כשבאו לאסור את הרב הורביץ, בדיוק התפלל בבית הכנסת. מחוץ לבית הכנסת המתינו לו אפוא המוכתר ושני חיילים. כשסיים את תפילתו, נאסר והובל לבית הסוהר. רק לאחר השתדלות ידידים ואחיו ר' בעריל, שהיה רוקח מפורסם ובעל קשרים, הוחלט להעבירו לבית המשטרה שם התנאים היו טובים יותר. בשהותו שם ישב ושינן משניות בעל פה.

בין כה וכה, ידידי הרבנים שנאסרו, השיגו סכומי כסף ונתנום למושל. בעקבות זאת החליט המושל שכל הרבנים יסעו לעכו כדי לחדש את תעודות הרבנים שלהם. אולם הנסיעה היתה כרוכה בסכנה ובפחד גדול, שמא יפגשו בדרך ליגיון של הצבא והם יגייסו אותם במקום.

ידידיו של הרב הורביץ שוב נחלצו לעזרתו, ודאגו כי המושל יותר לו על הנסיעה לעכו. אולם הוא ויתר על הכבוד, ואמר כי הוא לא יפרוש משאר חבריו הרבנים, ולמרות תחנוני המשפחה, נסע לעכו. לנסיעה זו הצטרף גם אחיו ר' בעריל. תושייתו של זה האחרון, עמדה לרבנים בשעה שליגיון חיילים שהיו בעכו אכן תפסו את הרבנים ורצו לגייסם, אולם הוא הצליח לשכנעם באופנים שונים לשחררם. עוד קודם חג הפסח חזרו הרבנים לביתם בשלום, לשמחת משפחתם ולשמחת לב כל יהודי צפת.

משפחת הורביץ המשיכה לסבול מהרעב הכבד עד שנאלצו למכור חפצים מביתם. בעקבות זאת נאלץ הרב הורביץ לנסוע לעיר

מימין לשמאל: חבר הבד"צ העדה החרדית הרב זאב מינצברג ע"ה, הרב ישעיה הורוביץ עם נכדו יבלחט"א הרב שבתי הורוביץ

חאלב שבסוריה כדי לאסוף תמיכה אצל היהודים שהתגוררו שם. תלאות רבות עבר בחאלב עד שבחורף תרע"ח חזר לביתו, לכבוד תחילת הנחת התפילין של בנו שמואל.

בשל מאורעות מלחמת העולם הראשונה, גורשו יהודי יפו על ידי ממשלת תורכיה. חלקם התיישבו בצפת, והרב ישעיה מונה לרב עליהם. לקראת פסח תרע"ח ביקשו רבנים בצפת להתיר קטניות לאכילה בימי החג, וכן היתר להגעיל כלי מתכות מצופים שנוהגים לא להגעיל לפסח, זאת עקב הרעב והמחסור ששרר בארץ. נכבדים מגולי יפו ביקשו לפעול זאת אצל הרב הורביץ, אך הוא היה תקיף בדעתו ועמד בפרץ במקרה זה ובכל המקרים בהם היה מכשול בשמירת ההלכה.

הרעב והמחלות בעת המלחמה פגעו קשה מאוד במשפחתו: אמו, חמותו, ועמם עוד שמונה מבני משפחתו המורחבת, נפטרו מרעב ומחלות במהלך שנות המלחמה.

בסיום מלחמת העולם הראשונה הוטב המצב במקצת. מושל חדש נבחר וגם וועד העיר צפת הוחלף, והללו הטיבו עם הרבנים ותלמידי הישיבות. הרב הורביץ ניצל את ההזדמנות והחל לפעול ביתר שאת למען הרמת קרן היהדות בעיר. בבית הרפואה הדסה ובבית היתומים דאג שיוגש אוכל כשר, ובעצמו קבע מזוזות על דלתות בית הרפואה.

הוא גם תיקן תקנה חשובה שעלתה לו במאמצים רבים, כפי שמספר בנו הרב שמואל: "היה אז בהדסה המנהג שלא נתנו להיכנס לשום מוהל למול הילדים, רק הדוקטור המנתח שלא היה יכול אפילו לדבר יהודית; הוא היה מל את כל הילדים בלי כיסוי ראש ובלי ברכה, ואבי השקיע הרבה כוחות על ידי ראש הועד, שהדוקטור לא ימול יותר את הילדים, רק שהמוהל יהיה החסיד הגדול רבי נפתלי חנאליס, שהוא היה אדם נקי ומסודר וגם מומחה גדול שכבר מל אלפי ילדים (כי למוהל לא מקצועי בודאי לא היו נותנים להיכנס להדסה) וכל זה פעל אבי".

בכ"ד אלול תר"פ נפטר אביו של הרב הורביץ, הרב אשר יחזקאל, והנהגת קופת כולל חב"ד עברה אליו, אולם לא למשך זמן ארוך כיון שהפרנסה היתה בדוחק עקב הפסקת המשכורת לרבנים. הרב הורביץ שביקש לפרנס את משפחתו, נאלץ לעזוב את עיר מולדתו צפת אליה הרגיש קשר נפשי מיוחד.

לאחר פורים תרפ"ב עלה על האוניה ונסע לקנדה. בנסיעה זו עבר תלאות רבות. בני משפחתו שנותרו בארץ הקודש, דאגו לו לאחר שעבר זמן רב ועוד לא קיבלו ממנו אות שהגיע למחוז חפצו. רק לפני חג הפסח, קיבלו ממנו טלגרמה בה הודיע כי הגיע בשלום לקנדה. זמן קצר לאחר מכן קיבלו מכתב בן עשרה עמודים בו תיאר את

יחסו המיוחד למקומות הקדושים

יחס מיוחד היה לרב הורביץ לקברות צדיקים. בתקופה בה התגורר בצפת נהג במשך הקיץ להתגורר במירון יחד עם בנו שמואל, שם שכרו חדר במושב זקנים בכפר מירון. בכל יום היה לוקח את בנו אל הציון של רבי שמעון בר יוחאי שם היו לומדים ומתפללים. הוא גם נהג לנסוע בתאריכים מיוחדים כמו ערב ראש חודש, ל"ג בעומר חודש אלול ועוד.

היה לו גם יחס מיוחד לציון האריז"ל, כפי שסיפר בנו הרב שמואל: "וכן היה נוהג אבי מעודי שהיינו הולכים כולנו ביום ה' אב להתפלל באור הבוקר בבית הכנסת האר"י זכרונו לברכה, והיה לנו מקום קבוע שם, והיינו מתפללים שם בחיות ובהלהבות בבחינת יום טוב, ואחר כך היינו הולכים על הציון הקדוש ואבי היה אומר הרבה תהילים בהתלהבות ובהתעוררות רבה, וכן היינו מתאחרים עד קרוב לחצי היום".

בשנת תשט"ז הוציא ספר "עדן מציון" על המקומות הקדושים בארץ הקודש.

שושלת ייחוסו וסיפורים מסביב

על שושלת משפחתו המיוחסת לאחותו של אדמו"ר הצמח צדק מספר הרב ישעיה הורביץ בספר מגדל עוז (עמוד רסה):

"אביו של אדוני אבי מורי [הרב אשר יחזקאל] היה שמו הר"ר ישעיה, ומקום מגוריו היה בעיר ביישינקאוויץ פלך וויעטבסק. הוא היה עשיר גדול, מגדולי החסידים והמקורבים של דודי זקני אדמו"ר בעל צמח צדק נשמתו עדן. והיה מחשובי בנים עד ימי זקנותו. ופעם אחת כשישב בבית המדרש של אדמו"ר הצמח צדק וחזר דא"ח ביחד עם רעיו וידידיו, בא שליח מאת האדמו"ר לקראתו אליו, ואמר לו תדע שעלה במחשבתי בשעת תפילתי בברכת אתה חונן, שתגרש את אשתך ותשא את בת אחותי [דבורה שהייתה אחות מאבא של הצמח צדק] בילקא שלי [כך היה רגיל הצמח צדק לקרותה מפני שבילדותה נשארה יתומה מאימה ונתגדלה אצלו כביתו] ואז יהיו לך בנים.

"וכן היה שעל פי דיבורו של אדמו"ר נתרצית אשתו להתגרש, ונתן לה מחצית הונו ורכושו ונשא את בת אחות אדמו"ר הצמח צדק (איני זוכר אם היתה אלמנה או גרושה) על החתונה דרש אדמו"ר הצמח צדק מאמר 'רני עקרה', וילדה לו חמש בנים זכרים, וזמן מועט אחר לידת החמישי נפטר ביום ערב שבת קודש כ"ו לחודש אדר א' שנת תרכ"ד, ונקבר בעיר מגוריו.

(סיפור זה שמע בנו של הרב ישעיה הסבא — הרב אשר יחזקאל — מהמשפיע המפורסם הרב יחזקאל יאנווער שהיה בבית המדרש בעת שהצמח צדק קרא להרב ישעיה).

זקנתי — ממשיך הרב ישעיה הורביץ בסיפורו — מרת בילא כשנשארה אלמנה עם חמשת בניה חזרה לבית דודה הוא אדמו"ר הצמח צדק, והיו לו איזה זמן אצלו. עד שהוחלט אצלו לשלוח אותם לארץ הקודש, והיו לו אז חילופי מכתבים עם הרב הקדוש אהרן מצ'רנוביל, והרב הקדוש רבי אהרן מקרלין [שהיו קרובי משפחתה], ועם עוד צדיקי דורו שהיו קרוביה, וכולם קיבלו עליהם להחזיק את ישיבתם בארץ הקודש. בבואם לארץ הקודש קבעו דירתם בעיר הקודש צפת, וכל גדולי העיר כיבדו אותם מאוד מפני ייחוס משפחתם הרמה והקדושה.

הרב ישעיה [הנכד] בספרו 'עדן מציון' מביא את ייחוסו שלו בכל הענפים, וכך גם את ייחוסו של אביו של הצמח צדק הרב שלום שכנא שהוא הסבא של הסבתא של הרב ישעיה. הוא מגלה כי אביו של הצמח צדק מתייחס לבעל מצודת דוד ומצודת ציון והוא מיוחס לדוד המלך. ומכאן למדו החסידים כי הרבי מלך המשיח — שכידוע מיוחס לצמח צדק בן אחר בן הוא מיוחס גם כן לדוד המלך, משיח בן דוד.

הרב אשר יחזקאל נשא את מרת עלקע בת הרב ישראל דב יפה מראשי קהילת חב"ד בצפת. חותנו לקחו אליו להחזיקו על שולחנו כמה שנים, אמנם הוא נפטר ממחלה בכ"ז תשרי תרל"ו. וכך ר' אשר יחזקאל הפך לראש המשפחה והעומד בראש עדת חב"ד שהתחילו באותם ימים להתיישב בצפת.

התלאות הרבות שעברו בנסיעה. על תוכן המכתב מספר בנו הרב שמואל: "ויקם רוח סערה ותרומם גליו יעלו משמים ירדו תהומות, יחוגו ינועו כשיכור וכל חכמתם תתבלע', והאוניה היתה מתמלאת במים והקפטן והמלחים כבר התייאשו מהספינה והנוסעים כולם שכבו במיטתם חולים. וכך היה במשך שבוע שלם.

"ביום השישי נרדם אבי בשינה ובא אליו אביו בחלום ואמר לו: 'מה לך נרדם?! קום קרא אל אלוקיך', והקיץ משנתו. והתחיל לומר כל התהילים פסוק בפסוק בבכיה רבה, ואחר כך נרדם עוד פעם, וראה שוב את אביו ואת אמו בחלום. והשם יתברך עזר ונתקיים 'יקם סערה לדממה', אבל לא 'וינחם אל מחוז חפצו', כי במקום שהיו צריכים ללכת מחוז חפצם, הלכו בכיוון הפוך נגד מחוז חפצם.

ואחר כך נעשה סכנה אחרת, כי ראו הר של שלג גדול (קרחון) הולך ומתקרב אל הספינה וכבר אי אפשר להטות את הספינה לצד אחר ורק השם יתברך עשה נס גדול שכשהגיע ההר השלג קרוב לספינה, נטה ההר של שלג מעט לצד והספינה ניצולה".

לאחר כל התלאות הללו הגיע בשלום למחוז חפצו.

כשהגיע לקנדה, התגורר בעיר ויניפג שבמרכז קנדה, שם התמנה לראש הרבנים. מכיון שבמערב קנדה מצב היהדות היה עגום, הוא מונה גם לרבה של מערב קנדה.

למעלה משלושים שנה (תרפ"ב עד תשי"ג) כיהן כראש הרבנים בויניפג ומערב קנדה. כל השנים הללו פעל ללא לאות למען חיזוק היהדות בכל הדרכים. על הפעילות הענפה של הרב הורביץ, מספר שליח הרבי לויניפג, הרב אברהם אלטיין: "הגעתי לכאן שנים רבות לאחר שהרב הורביץ עזב את קנדה, אבל שמעתי רבות מיהודי המקום על פעולותיו הכבירות. הוא היה תקיף מאוד בענייני כשרות, ונלחם ברבנים שנתנו הכשר רק תמורת תשלום מבלי לפקח כלל על הכשרות. הוא נסע לערים בסביבות ויניפג וגם לערים במערב קנדה — וחיזק שם את ענייני היהדות, כל מקום לפי מצב הקהילה.

"בית כנסת חב"ד בעירנו הוקם על ידי מי שהיו בנים נכדים לחסידי חב"ד, וכשהגיע לעיר חיזק אותם, ואני קיבלתי כבר את הפירות. כשהגעתי לפה, כעשרים שנה לאחר שעזב, לא היו פה חסידי חב"ד, אבל הנהגות רבות בבית הכנסת חב"ד נשארו בזכותו, כמו תפילה בנוסח האר"י, התוועדות בשבת וביומי דפגרא ועוד".

הרב הורויץ היה בעל פה מפיק מרגליות, ובנסיעותיו בערי קנדה דרש דרשות, שאת חלקן העלה על הכתב והוציא בספרים. באחת מדרשותיו ביום הכיפורים בעירו אמר למתפללים הרבים, כי הוא מתפלל שכל שבת יהיה כמו ביום כיפור — כולם יסגרו את החנויות ויבוא לבית הכנסת התפלל.

על מצב היהדות בקנדה באותם ימים, ניתן ללמוד ממה שכתב בספרו "בעיר חיים עשרים אלף יהודים, ולהם מוסדות רבים: בתי כנסת, תלמוד תורה, בית יתומים, ומקוואות. אחד מהם עלה בידי לתקן מקווה כפול לפי כל חומרות הפוסקים ז"ל". בעירו גם היו מוסדות תורה, אבל הוא לא הסתפק בהם, וכאשר היה ביחידות אצל אדמו"ר הריי"צ, ביקש לייסד ישיבת 'תומכי תמימים' בעירו. אדמו"ר הריי"צ הסכים לכך וביקש מהנהלת הישיבה במונטריאול לסייע בכך: **"זה מזמן אשר מעיר ויניפג מבקשים לייסד ישיבת תומכי תמימים, וזה לא כבר ביקר אותי שאר בשרי הרה"ג מוה"ר ישעיה הלוי שי' הורביץ וביקש אודות התייסדות ישיבה במחנם והבטחתי לו להתעניין בזה.**

"והנני בזה לבקשם לכתוב לי הצעתם בזה, באיזה אופן ועל יד מי יכולים לייסד הישיבה בשם, והשם יתברך יעזור ויצליח להביא דבר התייסדות הישיבה בויניפג מהכח אל הפועל" (ט' אייר תש"ז; אגרות קודש חלק ט' עמוד רנ).

בתקופת שהותו בקנדה הדפיס שניים

מספריו. **פרדס הארץ** – שו״ת בהלכה, דרושים בהלכה ובאגדה על התורה והמועדים, על פי חסידות חב״ד ועוד. וכן את הספר **יבוא שילה** — שו״ת בהלכה; קונטרס בו מבוארות ההלכות הנוגעות לשמירת יו״ט שני לבן ישראל שבא לחו״ל, תולדות הישוב היהודי בצפת, וליקוט דרשות שנשא בבתי כנסת בקנדה. על ספר זה מתנוססות הסכמותיהם של גדולי הרבנים. בתשובות ההלכתיות ובדרושים מוזכרים לרוב רבותינו נשיאינו.

בשנת תש״ד החל לשלוח שאלות בלימוד ובהלכה לרבי מלך המשיח, אז חתנא דבי נשיאה. אחת התשובות היתה על פני ארבעה עמודים (אגרות קודש חלק א׳ עמוד שז).

מי שביקש ללמוד את האגרת הבחין בודאי כי הרב הורביץ שאל את הרבי על ביאור של השל״ה בדברי הזוהר. שלוש השאלות של הרב הורביץ והתשובות של הרבי עליהן, הודפסו בקובץ ליובאוויטש.

במשך השנים הירבה לכתוב לרבי בלימוד בנושאים עמוקים: מקוואות, גיטין, ביאורים בזוהר ועוד נושאים רבים.

כששלח לרבי את ספרו ״פרדס הארץ״ שלח לו הרבי מכתב ובו הערות וביאורים על הספר (אגרות קודש חלק ג׳ עמוד קפא). בין השאר כתב על כך שאביו של הרבי, הרב לוי יצחק ואחיו הרב שמואל, היו נשואים לשתי

CHIEF RABBI I. HOROWITZ
WINNIPEG, MAN. CANADA
ישעיה הלוי הורוויץ

למעלה: מכתבו של הרב ישעיה הורוביץ לרבי, בו כתב הרבי בשולי הגיליון מענה.
מארכיונו של הרב חנוך גליצינשטיין

למטה: הרב ישעיה הורוביץ במרכז

"אי אפשר לספר כל ענייני עבודת השם ויראת שמיים שלו"

תפילה, אמירת תהילים, ברכות הנהנין — הכל נעשה אצל הרב הורביץ בהתלהבות וחיות מיוחדת. התפילה הארוכה ביותר היתה בליל ראש השנה, כפי שמספר בנו הרב שמואל: "בתפילת שמונה עשרה של יום ראשון של ראש-השנה היה אבי מאריך בתפילתו איזה שעות רצופות במתיקות וחיות, עד שהמתפללים כבר סיימו את התפילה, והלכו לביתם וגם אכלו סעודת יום טוב, וחזרו אחרי הסעודה, לומר לאבי שנה טובה, ואבי עדיין עומד ומתפלל תפילת שמונה עשרה...

"ובכלל העבודה של אבי היתה במתיקות וחיות, עד שתמיד אחר התפילה נעשו פניו אדומות, ויראת שמים של אבי היתה ניכרת על פניו. הברכות של קריאת המגילה היה מברך בהתעוררות כמו הברכות של תקיעת שופר. בימי אלול היה אומר זוהר בהתעוררות וחיות שאין לשער".

וכך ממשיך הבן ומתאר לפי תקופות השנה את עבודת השם של אביו שהתייחדה בחיות והתלהבות חסידית. תיאורים אלו מסיים הוא כך: "אי אפשר לספר כל ענייני עבודת השם ויראת שמיים שלו".

ספרו של הרב הורביץ יבוא שילה

אחיות ולכאורה זה היפך צוואת רבי יהודה החסיד. הרבי מבאר זאת: "אבי מו"ר ז"ל ודודי הרה"ח ז"ל נשאו שתי אחיות על פי כ"ק אדמו"ר נ"ע [הרש"ב] ובציווי שלא ידורו בעיר אחת". בספר זה הוזכר ספרו הקודם "יבוא שילה" ועל כך כותב לו הרבי "ספרו יבוא שילה אין אצלי".

היה זה בחודש אלול תש"ט, וכבר בראש חודש חשון תש"י מוצאים אנו מכתב בו מאשר הרבי את קבלת הספר "יבוא שילה": (אג"ק חלק ג עמוד רא) "הגיעני מכתבו מכ"ו תשרי, וגם ספרו יבוא שילה, ות"ח ת"ח על תשורתו זו החביבה...", לאחר פלפול ארוך בנושאים שונים, חותם הרבי את מכתבו "ואחתום מעין הפתיחה בת"ח על תשורתו...".

הרב הורביץ רשם סיפורים רבים מרבותינו נשיאינו, סיפורים אלו הודפסו בספר "מגדל עוז" בפרק בפני עצמו.

בשנת תשי"ג חזר לארץ הקודש, והרבי מעורר אותו להמשיך לפעול בעסקנות: **"לפלא שאינו מזכיר אודות עסקנות בצרכי ציבור אשר בודאי עינו טובה בשל אחרים מאשר חוננו השי"ת בכח ההשפעה על הזולת ובפרט בעסקנות בהפצת המעיינות חוצה מתאים לדרישת נשיאינו הק'..."**. ובשולי הגיליון הרבי מוסיף: **"בוודאי ניפגש עם אנ"ש מזמן לזמן ומסייע בידם בהנוגע לפעולות בכרם חב"ד ככל יכולתו"** (אגרות קודש חלק יב עמוד שכג).

בשנים האחרונות לחייו התגורר אצל אצל אחד מבניו בעיר רחובות. השקידה בלימוד התורה שהחלה אצלו כבר בילדותו, לא פסקה עד ליומו האחרון; תמיד למד נגלה וחסידות, תוך שהוא מתגבר על כל הקשיים והמכאובים שהיו מנת חלקו בשנים האחרונות.

בשנת תשט"ז, והוא בן שבעים ושלוש בירכו הרבי: **"בברכה לאורך ימים ושנים טובות"** (אג"ק חלק יב עמוד שכג). ברכת הרבי התגשמה במילואה, והרב ישעיה הורביץ האריך ימים ונפטר בכ"ב טבת תשל"ח והוא בן תשעים וארבע שנים. נקבר לפי צוואתו בעיר הולדתו, צפת עיר הקודש.

(תודה מיוחדת לרב בן ציון גרוסמן, ידיד המשפחה; ולנינו של הרב הורביץ, הרב עמרם רוזנפלד, שסייעו רבות לכתבה).

עופות, בקר, הודו ודגים - רק עם עוף אנייש ראשלייצ

שחיטת ליובאוויטש בהשגחת הרה"ג הרה"ח הרב ברוך בועז יורקוביץ שליט"א, מרא דאתרא שיכון חב"ד בלוד

• עופות, בקר, הודו דגים וכל סוגי הקפואים!
• המחירים הכי זולים - שירות הטוב ביותר!
• משלוחים והובלה בקירור - חינם לבית הלקוח לרוב חלקי הארץ!

טלפון רב קווי להזמנות:
03-9584595
03-9583214 ,03-9580374